

LISZT FERENC KOLOZSVÁRON

1941 október 22-én mult százharminc esztendeje, hogy a sopron-megyei Doborjában üstökös világitotta éjszakán, a falu meséitől és jövendőléseitől kísérve Liszt Ferenc született. Apponyi Albert mondta egyszer róla, hogy nevéhez a zenetechnika, a zeneesztétika és a zene-, valamint az általános művelődéstörténelem oly tömérdek kérdése és eszméje fűződik, hogy szinte a végtelenbe való elkalandozás veszedelmének van kitéve az, aki róla szólni készül. Épen ezért ezt az évfordulót mi Liszt Ferenc kolozsvári látogatásainak szenteljük. Sok és bőséges egykorú forrás szól Liszt kolozsvári szerepléseiről. Későbbi időpontra tartjuk fenn azok összegyűjtését és egybefoglalását. Most csak néhány jellemző vonást akarunk megörökíteni, illetőleg inkább föleleveníteni. A legérdekesebb idevonatkozólag az egykorú tudósítások és leírások megszólaltatása.

Liszt két ízben járt Kolozsvárt: 1846-ban és 1879-ben. Mindkét látogatása „a hangok nagy tanárának“ kijáró diaadalút volt. Alig hisszük, hogy honvédségünk 1940-ik évi bevonulásán kívül valami jobban megdobogtatta volna az utolsó száz esztendőben a kolozsvári szíveket, mint Liszt Ferenc két kolozsvári szereplése.

*

Liszt 1846-ban kétszer is hazalátogatott Magyarországra. Októberben Győrbe, Pestre, Szekszárdra, Pécsre, Mohácsra, Eszékre, Pancsovára, Bánlakra, Temesvárra, Aradra, Lugosra és Nagyszebenbe ment el. A legtöbb helyen hangversenyezett. Nagyszebenből jött első ízben Kolozsvárra. Jövetelét már híre jóval előbb megelőzte. Abban az évben indult meg Kolozsvárt szentháromsági Magyarai Lajos szerkesztésében és kiadásában a *Kiskövet* című hetilap. Ennek novemberi számai már türelmetlenül sürgetik Liszt Ferenc érkezését. A 22-i szám híriül adja, hogy két nap mulva bizonyosan megérkezik. „Itt tehát az idő, midőn az élv sovár Kolozsváriak remege teljesül.“ — November 29-i számában pedig következőképen számol be a *Kiskövet*:

Mi ujság? Ki ne tudná? nem nem! többé nem ujság — itt van ő „a hangok nagy tanára“ a nemzet büszkesége, Ki Egyiptom gúláitól a pétervári czárlakig, s a Vendome téritől a római Vatikánig megfordult mindenütt, hol szükség volt felrázni a népek figyelmét, hogy áll még Buda, van még magyar. És útját a dicsőség istennője füzérekkel hintté be, s hű hangjait, a kebelből kitepteket, s keblig hatottakat, tovább adták a hír tárogatói. nagyítatlanul, — mert hol hír, melly azon maroknyit is tudna nagyítani? A dicsőség füzért font számára, — ő átnyujtá nemzetének; glóriával akarta arczát köríteni — s ő büszkén mondá: magyar vagyok; és hangjai meg rázták a velöket, majd könnyeket csaltak a szembe, néha vélni lehetne, hogy a pontusparti halott [R á k ó c z i] szólalt meg százados álma után, dörögve büszkén, fölrázva a keblet; nem... nem... a halottak nem szólalnak meg: — Liszt játszotta Rákóczi indulóját,...

és mi ezt hallottuk, bár hangjait néha az utolsó magyar király szellem szavának tulajdonítók. — Liszt Kolozsvárt van, f. hó 24-én estve 5 órakor érkezett meg. Száz fáklya várta őt, s a katonabandával elejébe ment tisztelkedni. De mi száz fáklya fénye dicsősége mellett, s a katonai zenekar hangjai eltörpülnek híre szózatára. A conservatorium részéről Ruzitska vezérlete alatt egy küldöttség ment hozzá. Szónokolt Urhász, elmondá, mi jól esék Erdélynek látni, hogy örök fenyeveseit, virágos téreit nem becsülte kevesbre Egyiptom guláinál, a muszka czárlaknál, emlité barátját Vörösmartyt, s a nemzet sebeit sem hagyá érintetlen, miket bűhangjai hegesztenek... Ezután Ruzitska beszélt a conservatorium részéről, — felelt rá Liszt, mind ketten németül. Az est óta Kolozsvár szünetleni mozgás, mindenhol és mindenki által a zongorakirály neve említetik, ha ablakába áll, öszvesereglik a nép, ha kikocsizik, sorba állnak megnézni őt „a hangok nagy tanárát.“ E hó 26-kán a helybeli zenekör volt nála tisztelkedni, szónokolt kapitány Jusztí K. kérve, a neki adandó tiszteleti tagsági oklevél elfogadására, mit Liszt hálával fogadott el...:

Folyó hó 26-kán adta hangversenyét a városi táncsteremben, előadott darabok: andante Lucia di Lammermoorból; ábránd Normából; Ave Mária; Alpkirály (Erlkönig); hexameron i Puritaniból; magyar dalok, s végre közkívánatra Rákóczi indulója. Hol a toll, mély az ez estve hallottakat jeírni tudná? Itt minden hang összeolvadt, minden hang keblet rázott. Most az orkánok nyelvén szólott, majd egy falu harangja szózata üt meg fülünket, — most könnyezénk, majd kigyult arcunk, — most megrázkódánk, s feszültek izmaink, majd a csalódás ringa karjai olly édesen fonták át. És Rákóczi... tán a pontusparti halott szellemétől leste el e hangokat? tán jelen vala a csatában, midőn a tárogató hangjai meghasíták a léget? tán az igazság, a honszeretet martyrja hattyudalát hallottuk?

A *Kiskövet* 1846 december 6-i száma mellékletben immár másodsorozza Liszt képét, majd a fölapon közli Szilágyi Károly költeményét *Liszt Ferenc* címmel és ezt írja:

Kolozsvár: — *Mi újság?* Liszt még két hangversenyt adott, s ő nálunk ma estve adandja az utolsót. Hogy mülly keletnek örvend Liszt, mutatja az, hogy az előadás estjén a 3 huszasos jegyek 5 huszason mentek el, s az illető kereskedők szinte alterum tantumnak örvendtek. Hogy a kolozsváriak mindenkör túllelkesültek, magától értetik, — s ezen ki is bámulna? Mult hó 28-kán a helybeli zenekörnél megjelent, holott fáklyával s zenével várták, fenn pedig műkedvelők, tiszteletére hasonlólag válogatott darabokat játsztak... Tiszteletére versek osztattak ki. A zongorakirály hosszasán beszélt Mátfői Károlylyal, ki Bellini emlékéét játszta el, s barátságos szavaival buzdítá kedvét a pályáni haladásra. Továbbá a kis Heidl zongorázását is élvezettel hallgatá.

Rendkívül érdekesek még a Kolozsvárt 1847 márciusában 23 éves korában elhunyt fiatal erdélyi hölgynek, Malom Lujának Döbrentei Gáborhoz írt levelei Liszt 1846-ik évi kolozsvári hangversenyeiről és játékáról. Ezeket kiadta Rexa Dezső az Irodalomtörténeti Közlemények XVII. évfolyamában (1907), majd kivonatosan Isöz Kálmán a Zene-közlöny X. évfolyamában (1912). Malom Luj (mint ő magát nevezte) halála előtt négy hónappal 1846 december 4-éről így ír Kolozsvárról Döbrentének:

És már most mit írjak Kegyednek Lisztről — Lisztről, ki most epochát csinál Kolozsvárnak, ki minden beszédtárgyat, minden elmét el foglal; kiért ebédek, estvélyek, a' legmagosb körökben, fáklyás zenék, verzetek, tisztelgések, 's. t. e. folyton folynak. Két hét alatt már 3 hangversenyt adott, Vasárnap a' negyedik lesz. Redouteterem, színház, mindig tömve mikor játszik. Igazi nagy művész. — Rám, ki a hangszatot olly szenvedélyesen szeretem, 's illy tökélyt el szigetelt kis honunkban soha sem tapasztalhattam, játékának első hatása olyan volt, mint a' vihar; el ámultam, le voltam verve, úgy el fáradtam, mint ha messze, messze jártam volna; nem tudtam, mit szólni, sőt alig lélekzettem. Másodszor már gyönyörrel élveztem hallását s harmadszor is; s valahányszor még hallanám, mindig el ragadna; ... az egész közönség mintegy villanyhatással lelkesül hallására, tombol, riadoz, szinte esztét veszti.¹

Két hétig „mulatott“ (mint abban az időben mondták az időzést) Liszt Ferenc Kolozsvárt 1846 őszén. A még most is meglévő Biasini-szállóban lakott. (Ma a rendőrség őrszemélyzeti osztálya van benne a Petőfi-utca 20. szám alatt.) Igen sok erdélyi arisztokrata sietett ide látogatására, köztük gróf Teléki Sándor, aki már 1843-ban elkísérte utazókocsival oroszországi hangversenykörútjára. November 25-én gróf Mikeš Jánosnak, a zenekonzervatórium elnökének volt vendége ebédre. Ez alatt Pongrácz cigánybandája („a városi fekete hangászkar“) játszott magyar nótákat. Közülök többet — mint a *Mult és Jelen* című lap megírta — magának leíratott. Végül pedig olyan széles jó kedve kerekedett, hogy maga is csárdásra perdült.²

Második hangversenyét november 29-én adta ugyancsak a Vigadó-nak az Unió-utcában ma is álló épületében. Ezen a napon vendége volt gróf Teléki József gubernátornak és Kovács Miklós püspöknek. Harmadik kolozsvári hangversenyét a Nemzeti Színházban (a mai Mátyás Király Diákház helyén) rendezte jótékony célra december 3-án. „Hallottuk — jegyezte meg nehezteléssel az egyik lap — hogy bécsi modorban az előadás estvéjén páholy kettős áron is el adatott.“ Hangversenye után fáklyászenével kísérték haza szállására.³

December 6-án volt bucsuhangversenye ugyancsak a színházban. Dél előtt a zenekonzervatórium ünnepélyt rendezett tiszteletére a királyi

¹ Irodalomtörténeti Közlemények XVII: 489.

² pr.—: *Liszt Ferenc első kolozsvári látogatása*. Erdélyi Múzeum 1911: 345-347.

³ Mimi: *Liszt Kolozsvárt*. Honderű 1846: II. 478-479.

liceum (a mai katolikus gimnázium) dísztermében. Hat tagú küldöttség fogadta lent a lépcsőházban a zongorakirályt, a közönség pedig felállva üdvözölte. A konzervatórium az egyik Beethoven-szimfóniát játszotta el tiszteletére. Negyedik hangversenyén magyar variációit ismételtették vele, majd *Rákóczi-indulója* után orkánszerű lelkesedéssel ünnepelték. Háromszáz fáklyás kísérte utána hazá a magyar nemzet nagy fiát.⁴

Liszt december 8-án elutazott Kolozsvárról. Útját a verestoronyi szoroson át Románia felé vette. Elkísérte őt két barátja: gróf Bethlen Gábor és gróf Teleki Sándor. Jassziból lelkesen írja barátjának, báró Seydlitz Györgynek 1847. január 16-áról: „Valamennyi most élő művész között én vagyok az egyetlen, aki méltón büszke hazát méltó büszkeséggel mutathatok fel. Míg a többiek mindig szűkkeblű közönség sekély vizein vergődnek, addig én szabadon vitorlázom egy nagy nemzet nyitott tengerén... Vezércsillagom, hogy Magyarország egykor büszkén mutathasson rám.”⁵

*

Peter Raabe *Franz Liszt* című, 1931-ben megjelent, hatalmas Liszt-életrajzában időrendi táblázatot közöl, amelyen szinte napok szerint tünteti fel, hogy hol járt, mit játszott, mit komponált a mester. Hogy ez a „Zeittafel“ magyar szempontból mily hiányos, jellemzésül most csak annyit, hogy az 1879-ik esztendő t ezzel kezd: Január 2: Róma, január közepe: Budapest, április 2-án: Bécs stb.⁶ Hogy Liszt január 17-én Budapestre érkezett és gyengélkedése miatt az egész télutót ott töltötte, majd márciusban Erdélybe utazott, arról nincs egyetlen szó említés sem. A Liszt-életrajzok eme legtökéletesebbikének hiányossága is azt a kötelességet rója ránk, hogy nagy hazánkfia magyarországi szereplésének részleteit egykorú források alapján részletesen dolgozzuk fel.

Liszt harminchárom év után, 1879 márciusában járt másodszor és utoljára Kolozsvárt. Lejövételét a következő érdekes epizód előzte meg. Esterházy Kálmán gróf, aki abban az időben először volt főispánja Kolozs megyének és Kolozsvár szabad királyi városnak, a kolozsvári nőegylet megbízásából meghívta gróf Zichy Gézát, a neves zongoraművészt Kolozsvárra, Zichy említette neki, hogy Liszt is hajlandó lenne vele lemenni Kolozsvárra, ha meghívást kapna. Erre Esterházy nyomában elment Zichyvel Liszt budapesti lakására, amely akkoriban az eskütéri plébánia épületében volt. Miután megtörtént a meghívás, Zichy odasúgta Lisztnek a búcsúzkodáskor az előszobában, hogy Esterházy szintén játszik harmóniumon. Erre Liszt visszahívta őket. Esterházyt leültette szalonjában egy amerikai harmóniumhoz, és minden szabadkozása ellenére is játszania kellett. Esterházy Kálmán *Tannhäuser*-ből játszott egy részletet, valamint Schubert *Ave Mariáját*, még pedig félkézzel, mert jobb kezét ellötte egy ágyúgolyó 1848-ban a nagyszabeni csatában. Liszt játéka után dicsérően jegyezte meg, hogy: „Gerade nicht schlecht.“ Esterházy pedig kijelentette, hogy a mester-

⁴ A hangverseny elszámolása Erdélyi Híradó 1846: 787.

⁵ La Mara: *Franz Liszts Briefe*. Leipzig 1893—1905, VIII: 46.

⁶ Raabe: *Franz Liszt*. I. Buch: Liszts Leben, 311.

nek most revánsot kell adni. Erre Liszt azt felelte, hogy készséggel, bármikor.

1879 március 10-én, hétfőn délután 4 órakor érkezett meg Liszt Ferenc Kolozsvárra, gróf Zichy Gézával együtt, most már vonaton. A Konzervatórium, a Kolozsvári Dalkör, a Hilária, a Polgári Dalegylet és a Nemzeti Színház tagjai már fél kettőkor a városháza előtt gyülekeztek és lobogóikkal várták a pályaudvaron. Két dalt énekeltek, majd az egybesereglett néptömeg mennydörgő éljenzése után gróf Esterházy Kálmán, Simon Elek polgármester és gróf Teleki Sándor fogadta a vendégeket. Kolozsvár akkori napilapja, a *Magyar Polgár* 1879 márc. 11-i számában írja, hogy: „A főispán üdvözölte Liszt Ferenczben a hazafit és a zenevilág nagymesterét, ki a művészet terén hírnevet, dicsőséget szerzett nemcsak magának, hanem a nemzetnek is, melynek fia. akkor, amidőn a nemzeti ébredés korszakának csak hajnala derengett, és az európai nemzetcsaládban majdnem ismeretlen volt... Örömteljes az üdvözlés, mert itteni egykorú meteorszerű átvonulásának emléke hagyományként öröztetett meg.“ Azt is hírül adja a lap, hogy az indóháznál és környékén legalább kétezren voltak jelen. Köztük feltűnő sok hölgy, akik „a maestrót és gróf Zichyt kiváló érdeklődéssel nézték.“

Az újságnak ugyanez a száma rövid életrajzot is közöl Lisztről, főlapján pedig egy üdvözlésről Teleki Sándortól ezzel a címmel: *Hozott Isten! Liszt Ferencznek barátság és testvériség!* E szavakkal kezdi: „E városban nekem van legtöbb jogom üdvözölni téged Mester!“ És ez igaz is volt. Harmincnyolc éves barátság fűzte ekkor már Telekit Liszthez. Amikor a harminc éves Liszt Berlinben 1841 decemberében először megjelent, Teleki Sándor gróf a berlini egyetemen bölcsészhallgató volt. Mivel hazulról sok pénzt kapott, rendkívül jó módban élt, több lovat és fogatot tartott kint. Épen ezért a Berlinben tanuló magyar diákság élén ő fogadta a nagy földit. Állandóan vele volt, úgyhogy tíz heti berlini ünneplés után 1842 március 3-án Liszt Teleki négyesfogatán hagyta el Berlint olyan ünneplés között, amilyen még uralkodóknak is csak ritkán jutott ki. Négy erdélyi szürke volt Teleki berlini kocsijába fogva magyar szerszámmal, a bakon lobogó ingújjas kocsissal, pörge kalapján árvalányhajjal. Később aztán már a kényelmes Offenbach-utazókocsiban folytatták útjukat Königsbergen, Varsón, Mitaun és Dorpaton át Szentpétervárra. Nem csoda, ha a kolozsvári viszontlátás annyira kedves volt a két régi, jó barátnak.⁷

Együtt vonultak be az ünnepi köntöst öltött városban Liszt szállására özvegy Teleki Miksáné grófnőhöz a Belmonostor-utcába. Ez a Teleki-ház most is megvan az Unió-utca 4. szám alatt. Még estefelé meglátogatták Esterházyval és Telekivel a báró Bánffy-palotában. A *Magyar Polgár* márc. 12-i számának „Hírharang“ rovata azzal kezd, hogy: „Liszt Ferencz és gr. Zichy Géza ideérkezése egész mozgalomba hozta városunk közönségét.“ Nem kevésbé fukarkodik a Békessy Károly szerkesztette másik kolozsvári napilap, a *Kelet*, amely-

⁷ V. ö. Gyalui Farkas: *Gróf Teleki Sándor regényes élete*. Budapest, 1940: 10-15. — Gr. Teleki Sándor. *Emlékeim*. Budapest [1880], I: 58-67, II: 133-138.

nek ugyanazon napi száma nem kevesebb, mint négy cikket közöl Liszt-ről. „A zongorakirályt, — írja — annyira kifejezett arcvonásainál, hosszan leomló hófehér őszhajánál s egész megjelenésénél fogva, melyen valami rendkívüli ömlik el, azonnal felismeri mindenki, ha nem látta is soha.“ Az első nap estjén Liszték megjelentek a Nemzeti Színház előadásán. Utána pedig hatalmas szerenád volt tiszteletükre. A menet két oldalán tűzoltók vittek petróleumfáklyákat, középen a dalegyletek vonultak mintegy 70—80 nemzetiszínű lampionnal, amelyeken ez a felírás volt olvasható: „Liszt Ferencz és gróf Zichy Géza éljenek!“ A Teleki-ház erkélyén megjelentek az ünnepeltek, majd a 120 tagú énekharang énekelt. Közben pedig Szász Domokos, a későbbi református püspök, mint a Kolozsvári Dalkör elnöke egy küldöttség élén megjelent Liszt előtt és rövid, szellemes beszédben köszöntötte, részben franciául. A beszédet szó szerinti közölte a *Kelet* márc. 12-i száma. Ugyanonnan azt is megtudjuk, hogy Liszt körülbelül ezt felelte: „Önök megbocsátanak, ha a hallott szép beszéd megindító hatása alatt csak pár szóban válaszolok. Én már csak a múlt emlékeinek élek és őszintén mondom, hogy ezeknek az emlékeknek egyik legszebbike abból az időből való, amikor először jártam a szép Erdélyben, s jól esik szívemnek, hogy életem alkonyán még egyszer eljöhettek, hogy felrisszüljön lelkemben az elmúlt szép idők édes emléke. Fogadják szívességükért meleg köszönetemet s kérem, tolmácsolják hálaomat az Önöktől képviselt egyleteknek.“

Másnap gróf Teleki Domokosnénál, a nőegylet elnökénél, ebédelték, este pedig néhány barátjukkal együtt résztvettek az árvaház közvacsoráján, amelyet a színházban tartottak meg. Ezen a napon, vagyis március 12-én délután 5 órakor volt a nőegylet hangversenye a vígadóban Zichy Géza közreműködésével. Már tíz nappal előbb elkapkodták a jegyeket. Messze földről érkeztek távirati megrendelések, amikor híre járt, hogy Liszt is meglátogatja Kolozsvárt. „Egész lázban égett a közönség érdeklődése“ — írja a *Magyar Polgár* 14-i száma. „Voltak olyanok is, kik tízszeres árt ígértek egy karzatjegyéért is, — és nem volt.“ Látni akarták a magyar fajnak ezt a nemes példányát, ki roppant tehetségét sohasem akarta kizsákmányolni.“ (Ebből a megjegyzésből is kitűnik, hogy Lisztet német származása ellenére is a magyar fajtához tartozónak tekintették.) Aztán Jónás, a *Magyar Polgár* zenekritikusa így folytatja a hangverseny részletes leírását: „És most következett egy olyan jelenet, mely örökké emlékezetes lesz Kolozsvár közönsége előtt. Az emlévényen megjelent Liszt felkérésére gr. Esterházy Kálmán főispán, s kijelenté, hogy gr. Zichy Géza hirtelen betegsége miatt a hangversenyt a program szerint nem fejezhetvén be, helyette Liszt Ferencz lesz szíves a hangversenyt befejezni.“ Liszt előbb Schumann *Divertissement hongrois*-ját játszotta, majd ugyanannak egy indulóját, amelynek változatait ő rögtönözte egyszer 1841-ben Berlinben az udvarnál Teleki Sándor jelenlétében, aki ezt eszébe juttatta. „Az elragadtatás leírhatatlan volt! Harminchárom évvel ezelőtt nem gerjesztett Liszt Kolozsvárt nagyobb lelkesedést, mint most“ — írta a *Fővárosi Lapok* márc. 8-i száma.

Zichy Géza így írja le *Emlékeim* című, németül is megjelent ön-életrajza II. kötetében (1913) a további kolozsvári eseményeket:

Másnap vettük a szegedi katasztrófa szörnyű hírét. Egy virágzó nagy várost öntött el az ár. Liszt szobámba jött és így szólt: „A jaigatás itt mitsem használ, — segíteni kell. Együttessen fogunk rendezni hangversenyt a súlyosan szenvedők javára, jöjjön a zongorához!” Odaültünk s eljátszottuk az ő Rákóczi-indulóját, melyet három kézre dolgoztam át. (Zichy nek tudvalevően hiányzott a jobb karja.) Aztán megbeszéltük a műsort. Pár óra múlva a város minden utcájában olvasták már a falragaszokat s estig az összes jegy elkelt. Mikor Liszt 33 év után Kolozsvárt ismét zongorához ült, olyan üdvriadal támadt, amit leírni lehetetlen. Az egész emelvény virágos kerthez hasonlított. Liszt megjelenésekor a közönség felállott, mint valami fejedelem előtt. Mély meghatottsággal ült a zongorához az ősz mester, fölvetette fejét, fölnézett s játszotta a minden dolgok mulandóságát, a szegedi katasztrófát, ifjúságának elhervadását, megkapó, halálosan szomorú magyar érzéssel, hogy emberfia még sohasem játszott és minőt soha senki sem hallott. Végezetül a vén dalos belevágott a húrokba úgy, mint az óceán hulláma a sziklaszirtekbe.

Játékában benne volt a férfikedv, a dac, a harc és győzelem, öröm és megdicsőülés. Csak kevesen értették meg azt, amit játszott, mégis hatásos volt; a szív legmélyéig hatott. Utoljára játszottuk el a Rákóczi-indulót s nekem igyekezni kellett az ő tíz ujjának zenekari hatalmához a basszusokat hallhatóan játszani. A lelkesedés leírhatatlan volt. Tanulóiifjúság tódult fel a dobogóra s vállakra emeltek a nagy mestert.⁸

A szegediek javára március 14-én a Nemzeti Színházban rendezett filharmóniai hangverseny műsorát közli a *Kelet* aznapi száma. Ebből és a megjelent tudósításokból ismerjük meg a műsort, amely a következő volt: Schubert C-dur szimfóniája záradékának zenekari előadása a dalgyletek férfikarától; a Szent Erzsébet-legenda 3. száma, melynek szólóit Vályi Gábor egyetemi tanár és Prohátzki kisasszony énekelt; Wieniawski legendáját és Rossini boszorkánytáncát Blau Gyula hegedűművész játszotta; gróf Zichy Géza zongorázott, majd az ő *Liszt Ferenchez* című, Kolozsvárt írt költeményét szavalta Hunyady Margit színésznő; végül Liszt Rákóczi-indulóját játszotta a mester Zichyvel háromkézre. Mint a *Kelet* márc. 16-i számában olvashatjuk, e szám után „ezer, meg ezer ajkról óriási éljenzés és légrázkódtató taps zúgott fel, mely aztán viharra fokozódott, midőn Liszt egyedül ült a zongorához, hogy magára, programmon kívül játsszék. Egy magyar ábrándot adott elő, néhány ismeretes szép magyar busongó népdal fölött, melyből mintha a világ hírhedett művésze egészen felolvadt volna a hazafiban: majd csapongó, majd elmélázó fájdalommal sírt-rítt ki egy lánglelkű művészek; mintha a legtörzsökösebb magyar város végzetes sorsa fölötti borongó hazafi kétségbeesése szállotta volna meg a mestert, úgy jajongtak,

⁸ 62-63. l. — V. ö. Csekey István: *Liszt Ferenc Szegedért*. Napkelet XV, 1937: 673-682.

úgy sírtak a billentyűk a kezei alatt." 1013 frt 57 kr volt a szegediek javára rendezett hangverseny tiszta jövedelme.

13-án báró Bánffy Albertné nagy estélyt adott Liszték tiszteletére. Nyolcvanötven voltak jelen, az erdélyi mágnások javarésze. Vacsora után a figyelmes háziasszony Liszt számára egy viztpartit állított össze. A mellette levő nagyteremben pedig hangverseny volt, amelyen Zichy is zongorázott. A háziasszony aggódo reménységgel kérdezte Esterházy Kálmántól, hogy ugyan fog-e Liszt játszani. Köztudomású volt ugyanis, hogy ha kérték, nem szívesen játszott társaságban. Esterházy biztosította Bánffy né, hogy Liszt játszani fog. Erre Liszt-hez lépve szól: „Mester, most kérem a revansot...” Liszt mosolyogva kelt föl és a fényes társaság lelkes áhítata között játszotta Chopin egyik darabját változatokkal egy teljes óra hosszágig.”

Egy hetet töltött másodszer Liszt Kolozsvárt és március 15-én utazott el Zichy vel együtt Hosszúpályiba Zichy Ernő grófhoz. Magukkal vitték a Bösendorfer-zongorát is, amelyet Budapestről szállítottak le Kolozsvárra. Különben a kolozsvári hangversenyeken maga Bösendorfer is jelen volt.

A *Fővárosi Lapok* így fejezi be márc. 18-i számában *Liszt Kolozsvártt* című cikkét: „Így folytak le a felejthetetlen szép napok. Már elmúltak, az égi hangok is, melyek annyira lelkesítettek, elnémultak: de az emlék fenn fog maradni. Kolozsvár mindig emlékezni fog e szép napokra, és ha igaz, hogy semmi sem hat fejlesztőbben, mint a zene, a nagy mester rövid megjelenése is eltörülhetlen nyomokat fog hagyni Kolozsvártt.”

(Kolozsvár.)

Csekey István

A KOLOZSVÁRI ROMÁN IRODALMI TANSZÉK FÖLADATAIRÓL.

Részlet a szerzőnek tanszékfoglaló előadásából.

A román nyelvet és irodalomtörténetet Kolozsváron az egyetem megalapításának évében, 1872-ben kezdték tanítani. Megszakítás nélkül, az 1918 őszén bekövetkezett összeomlásig tartottak ezek az előadások. Két rendes tanár, Szilasi Gergely és Moldován Gergely, továbbá egy magántanár, a Moldován Gergely által habilitált Drágan Miklós magántanár vállaira nehezedett a 40 évig tartó időszak alatt a román studium művelése ezen az egyetemen.

Moldovan Gergelynek tudományos működésében és egyetemi előadásaiban egyik fontos törekvése az volt, hogy a magyar tudományos eredményeket, a magyar tudomány és irodalom kiválóbb termékeit népszerűsítse, megismertesse a román tanuló ifjúsággal és olvasóközönnyel és megfordítva: a románság hasonló természetű teljesítményeit a magyar közönség előtt tegye ismertté. Moldován Gergely igyekezett a tudományos

⁹ Gyalui Farkas: *Liszt Ferenc Kolozsvártt*. Budapesti Hírlap 1911 okt. 22.